

УДК 347.195

С.О. ІВАНОВ, канд. юрид. наук, Національна академія державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького

ДОКТРИНА ULTRA VIRES В ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Ключові слова: юридичні особи публічного права, цивільно-правова компетенція органів юридичної особи, позастатутні угоди.

Проводячи аналіз змісту чинного законодавства щодо юридичних осіб публічного права, слід констатувати про об'єктивно обумовлену специфіку участі цих осіб у договірних відносинах. Зокрема, створення (на основі розпорядчого акту органу державної влади – ч.3 п.2 ст.81 ЦК України [1]) та процес реалізації діяльності зазначених осіб пов'язується з поставленою засновником-державою метою. Обов'язок виконання цієї мети поширюється й на договірну діяльність цих осіб, коли, наприклад, відповідно до п.5 ч.2 ст.51 Бюджетного кодексу України [2] розпорядник бюджетних коштів (юридична особа публічного права) повинен брати бюджетні зобов'язання та проводити видатки тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених затвердженням кошторисом. Діяльність суб'єктів публічного права поза межами їх публічної діяльності є неможливою.

Слід зазначити, що специфіка участі суб'єктів публічного права у цивільних відносинах була предметом розгляду рядом вчених нашої держави. Так, Л.В. Винар здійснив аналіз загальних питань участі у цивільних відносинах юридичних осіб публічного права. Правовий статус таких різновидів державних організацій, як військові частини в якості суб'єктів цивільного права, досліджувався в Україні В.Й. Кіселем, в Російській Федерації А.Ю. Віноградовим, В.В. Мановим та ін. Крім цього, предмету дослідження цивільно-правового статусу деяких різновидів суб'єктів публічного права були присвячені роботи та-

ких вчених: територіальних громад (О.О. Первомайський), казни (В.І. Ямковий). Водночас, у дисертаційних роботах наведених вчених йдеться про загальні положення суті цивільно-правового статусу окремих різновидів юридичних осіб публічного права, не торкаючись питань юридичних наслідків виходу цими особами за межі мети свого створення у договірних зобов'язаннях.

Щодо цього, актуальним постає питання наслідків договорів, укладених юридичною особою публічного права поза обсягом наданих на їх вчинення повноважень. Йдеться про ситуації укладання уповноваженим органом цієї юридичної особи або представником договорів, які не відповідають меті їх створення, або за своїм змістом порушують норми діючого законодавства (наприклад, здійснення закупок продукції не передбачених затвердженим кошторисом чи здійснення безоплатної передачі державного майна, яка відповідно до чинного законодавства є забороненою), або вчиненні внаслідок перевищення наданих повноважень (укладання правочину, що перевищує затверджений ліміт бюджетного фінансування). У правозастосовчій практиці зазначені дії організацій іменуються як позастатутні правочини, тобто правочини, укладені всупереч цілей, зазначених в установчих документах юридичної особи (п.12 роз'яснення Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням угод недійсними» [3]). Отже, вирішення питання правових наслідків правочинів, укладених юридичною особою публічного права поза обсягом наданих на їх вчинення повноважень в умовах відсутності належного цивільно-правового регулювання статусу юридичних осіб публічного права та проголошеної у ст.91 ЦК України [1] загальної цивільної правоздатності юридичних осіб складає мету цієї публікації.

Новизна цієї статті полягає у формуванні пропозицій щодо доповнення положень норм чинного ЦК України стосовно змісту цивільної правоздатності юридичних осіб публічного права та юридичної природи наслідків по-

застатутних правочинів, вчинених юридичними особами публічного права.

Слід відзначити, що питання укладання позастатутних правочинів у різних правових системах різними науковцями у різні часи вирішується по-різному. Наприклад, Загальне Право Великобританії обмежує представницькі повноваження органів комерційних компаній правочинами, які не повинні виходити за межі їх статутних цілей. Як наслідок доктрина цієї держави базується на тому, що якщо рада директорів якоїсь компанії укладає від її імені правочин, не передбачений статутом, то має місце *ultra vires*. У цьому випадку такі правочини зобов'язують не компанію, а самих директорів, які уклали ці правочини або дали дозвіл на здійснення цих дій (реалізація положень доктрини *ultra vires*) [4, с.63–64]. Слід зазначити, що нині ця доктрина *ultra vires* не застосовується по відношенню до компаній держав - членів Європейського Союзу. Щодо інших держав, включно із тими, на території яких поширюється система Загального Права, ця доктрина продовжує діяти [5, с.357].

У цивільному законодавстві більшості країн колишнього СРСР закріплена конструкція спеціальної правоздатності юридичної особи. Зокрема, положення про те, що юридична особа може мати цивільні права, що відповідають меті діяльності, передбаченої в її установчих документах, та нести пов'язані з цією діяльністю обов'язки закріплено у ч.1 ст.49 Цивільного кодексу Російської Федерації [6]; ч.1 ст.45 Цивільного кодексу Республіки Беларусь [7]). Положення про загальну правоздатність у законодавстві цих країни має характер виключення із загального правила та діє лише щодо комерційних недержавних юридичних осіб (див. напр. ч.2 ст.49 Цивільного кодексу Російської Федерації [6]). Слід підкреслити, що у Республіці Беларусь спеціальною правоздатністю володіють не тільки державні (унітарні та казенні) підприємства, інші прямо передбачені законом комерційні юридичні особи, і некомерційні організації, але й інші комерційні організації [8, с.701]. Логічним наслідком цього постає нормативно

прописане правило, відповідно до якого угода, укладена юридичною особою і яка суперечить цілям діяльності, визначеними в засновницьких документах може бути визнана судом недійсною за позовом цієї юридичної особи, її засновника (учасника) або державного органу, який здійснює контроль і нагляд за діяльністю юридичної особи, у випадку, якщо буде доведено, що інша сторона знала або повинна була знати про її незаконність (ст.173 Цивільного кодексу Російської Федерації [6]). Ідентичні правила про відносно недійсність цих правочинів містяться у ст.174 Цивільного кодексу Республіки Беларусь [7].

У той же час, у світлі сучасних умов здійснення процесу товарообігу прослідковується тенденція відходу від «спеціальної правоздатності» юридичних осіб, яка домінувала тривалий час до легалізації «загальної правоздатності» цих осіб. Зокрема, на встановлення загальної правоздатності акціонерних товариств у міжнародному праві була направлена директива Ради Міністрів Європейського союзу за № 68/151/СЄЕ [9], яка передбачає відповідальність компаній (акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю) перед третіми особами за дії органів компанії, які виходять за межі статутних цілей (ці товариства пов'язуються виниклими зобов'язаннями по укладеному договору). Виключенням є ті ситуації, коли контрагент знав або повинен був знати, що укладена ним угода з товариством є позастатутною [4, с.175]. Положення про загальну цивільну правоздатність, зокрема, вже є закріпленим у законодавстві США. У доктрині цієї держави згадана концепція *ultra vires* розглядається незаконною, так як вважається одним із способів контролю засновників (учасників) за діяльністю створеної ними організації [10, с.75–76]. Більш того, продовженням зазначеного лібералізму щодо функціонування юридичних осіб призвів до встановлення у нормативному порядку в США спрощеного процесу виникнення юридичних осіб, коли останні, за умови додержання певних формальних умов, вважаються такими,

що фактично існують, навіть якщо їхня державна реєстрація не відбулася [11, с.62].

У вітчизняному цивільному законодавстві, в умовах проголошення у ст.91 ЦК України [1] загальної цивільної правоздатності юридичних осіб приватного права зазначена доктрина *ultra vires* також не застосовується.

Інша ситуація спостерігається щодо таких різновидів юридичних осіб, як юридичні особи публічного права. Особливість цих суб'єктів права полягає в тому, що вони реалізують поставлені засновником та закріплені у законодавстві завдання у відповідній сфері (наприклад, організації Збройних Сил України відповідно до ч.1 ст.10 Закону України «Про оборону України» [12] та ч.1 ст.3 Закону України «Про Збройні Сили України» [13] зобов'язанні забезпечувати реалізацію державної політики у сфері оборони). Відтак, ці різновиди юридичних осіб не можуть самостійно у процесі своєї діяльності змінювати поставлену державою-засновником мету свого створення (наприклад, корегувати свій профіль діяльності з урахуванням її рентабельності та ситуації на ринку), а також здійснювати інші дії, що можуть призвести до ускладнення реалізації функцій, встановлених власником.

На реалізацію забезпечення такої цільової діяльності щодо виконання поставлених завдань та гарантії неможливості її підміни в цивільному обороті зі сторони юридичних осіб публічного права направлене впровадження замість банківської системи виконання державного бюджету казначейської форми обслуговування Державного бюджету України (п.1 постанови Кабінету Міністрів України та Національного Банку України «Про впровадження казначейської системи виконання державного бюджету» [14]). Наслідком встановлення такої системи є запровадження контролю відповідних фінансових органів (органів Державного казначейства України) за цільовим витрачанням бюджетних коштів.

Крім цього, про чітко окреслений характер можливостей юридичних осіб публічного права у цивільних відносинах свідчить зміст

чинного законодавства. Так, наприклад, відповідно до ч.2 ст.3 Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» [15], організації Збройних Сил України використовують закріплене державою майно за його цільовим та функціональним призначенням.

На діяльність тих юридичних осіб публічного права, які мають правовий статус органу державної влади або органу місцевого самоврядування розповсюджується дія принципу, відповідно до якого ці особи... зобов'язані діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч.2 ст.19 Конституції України [16]), тобто їм дозволено лише те, що прямо передбачено у законі.

Наведені аргументи дозволяють сформулювати висновок про спеціальний, залежний від реалізації основної (публічної) діяльності характер можливостей в цивільному обороті тих учасників цивільних відносин, що діють на праві державної або комунальної власності. Основою побудови можливостей суб'єктів публічного права у сфері майнових відносин є зміст поставлених перед ними завдань та ресурсне забезпечення виконання цих завдань. Зазначену залежність цивільної правоздатності суб'єктів публічного права від окресленої у публічному порядку направленості їх дій окремі вчені пропонують окреслити через встановлення за ними спеціальної [17, с.117] або функціональної (обумовленої обов'язком виконання публічних функцій) правоздатності. Юридичні особи, що утворюються на основі державного майна, повинні володіти спеціальною правоздатністю, обмеженою цілями реалізації ними публічних функцій *pro bono publico* (для загального блага) [18, с.38]. Там де є обов'язки (наприклад, реалізація суспільної мети) потрібен комплекс прав – інструмент для їх реалізації.

Цікавим є той факт, що чинним законодавством передбачено ситуації закріплення спеціальної правоздатності й щодо юридичних осіб приватного права. Наприклад, відповідно до ст.86 ЦК України [1] здійснювати підпри-

емницьку діяльність невідприємницькими товариствами та установами дозволяється, якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені та сприяє її досягненню (це свідчить про встановлення обмеження щодо здійснення цими особами підприємницької діяльності). Крім цього, про цільову діяльність можна вести мову щодо фондів бірж, страхових компаній та інших.

Особливість правового статусу юридичних осіб публічного права полягає в тому, що він регламентується комплексно: положеннями норм приватного та публічного права. Зокрема, в положеннях господарського права зобов'язання, укладене учасниками господарських відносин з порушенням хоча б одним із них спеціальної правосуб'єктності, може бути на вимогу однієї із сторін, або відповідного органу державної влади визнано судом недійсним повністю або в частині – п.1 ст.207 Господарського кодексу України [19]. У положеннях бюджетного законодавства нікчемними визнаються будь-які зобов'язання, взяті фізичними та юридичними особами за коштами Державного бюджету України без відповідних бюджетних асигнувань або ж з перевищенням повноважень, встановлених законом (п.6 ст.48 Бюджетного кодексу України [2]).

Вирішуючи питання юридичної природи наслідків укладеного юридичними особами публічного права договору поза межами встановленої у законодавстві мети їх створення, слід зважити на той факт, що загроза визнання нікчемними таких договорів (як це зазначено у бюджетному законодавстві) може бути інтерпретована як спроба вирішити існуючу проблему забезпечення бюджетної дисципліни за рахунок контрагентів цих осіб. Застосування таких правил в умовах відсутності нормативно прописаної процедури субсидіарної відповідальності держави за результатами укладання договорів поза виділених юридичній особі публічного права лімітів бюджетного фінансування, як наслідок призведе до відсутності бажань добросовісних учасників встановлювати договірні взаємозв'язки з такими суб'єктами права. Останні

далеко не завжди мають можливість або здатні кваліфіковано витлумачити закріплені у законодавстві та засновницьких документах зміст повноважень юридичної особи публічного права щодо укладання конкретного з нею договору. Більш того, в нинішніх умовах неповного фінансування потреб державних установ та здійснення ними щодо цього прибуткової діяльності, всі укладені під час реалізації цієї діяльності договори потрібно буде визнавати недійсними. Зрештою, закріплення спроможності власника майна держаної організації у будь-який момент поставити питання про недійсність укладеного цією юридичною особою правочину, зрештою, підриває основи нормального майнового обігу та суперечить конституційному принципу рівної охорони всіх видів власності. Поширення імперативного правила про нікчемність позастатутних правочинів юридичних осіб публічного права також позбавляє їх керівних органів права щодо наступного схвалення цих правочинів, якщо вони вважають, що при цьому інтереси держави або юридичної особи не були порушені (йдеться, наприклад, про випадки, коли певний орган юридичної особи перевищив вузьке коло закріплених в установчих документах своїх повноважень, однак це перевищення в цілому не суперечить визначеній меті діяльності юридичної особи).

Через це, щодо укладених правочинів, які на думку керівного органу юридичної особи публічного права або її засновника не відповідають меті створення цієї особи, пропонується застосовувати диференційований підхід: у випадку порушення інтересів юридичної особи публічного права – ці договори є оспорюваними; у випадку порушення інтересів держави – ці договори є нікчемними.

Підставами для визнання в судовому порядку укладених юридичними особами публічного права договорів недійсними є встановлення факту умисного порушення при їх укладенні інтересів юридичної особи публічного права (наприклад, коли буде доведено про зловмисну домовленість представника юридичної особи публічного права та контра-

гента про укладання договору всупереч інтересам цієї юридичної особи).

З позовом про визнання укладеного договору недійсним (зацікавленою особою) має право звертатися сама юридична, інтереси якої були порушені. При цьому, у правозастосовчій практиці закріплене правило відповідно до якого суди, вирішуючи спори, пов'язані з визначенням змісту і меж правоздатності господарюючих суб'єктів, повинні виходити з широкого розуміння тих цілей, які ці суб'єкти переслідують у своїй діяльності. Тому недійсним має визнаватися лише такий правочин, який прямо суперечить цілям юридичної особи, зазначеним у законі, що регулює її діяльність або в установчих документах (п.13 роз'яснення Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням угод недійсними» [3]).

Окремо слід зазначити, що в нинішньому законодавстві передбачено укладання поза-статутних договорів, які хоч і не відповідають меті створення юридичної особи публічного права, однак і не впливають на якість реалізації цієї мети (після отримання на це спеціального дозволу (уповноваження) власника майна). Йдеться, зокрема, про закріплену в положеннях Закону України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» [20] здатність укладати такими підприємницькими організаціями, як військові частини договорів, за результатами виконання яких вказані особи отримують прибутки (наприклад, передбачені у Переліку видів господарської діяльності, здійснення якої дозволяється військовим частинам Збройних Сил [21] договори з будівництва та ремонту суден, перевезення матеріальних об'єктів тощо). Про укладання договорів із надання платних послуг зі сторони державних та комунальних закладів охорони здоров'я, вищих медичних навчальних закладів та науково-дослідних установ йдеться у затвердженому Переліку платних послуг, які можуть надаватися в державних та комунальних закладах охорони здоров'я, вищих ме-

дичних навчальних закладах та науково-дослідних установах [22].

Нікчемними пропонується визнавати договори, укладені юридичними особами публічного права від імені держави у випадку, коли ці договори суперечать інтересам держави, тобто порушують публічний порядок. Така ситуація, зокрема, можлива в діяльності органів державної влади, коли останні в момент реалізації державного замовлення порушують норми чинного законодавства про закупівлю товарів, робіт та послуг за державні кошти або вчинення правочину із відчуження об'єкту права державної власності, вилученого з цивільного обороту приватним особам. Договірна практика свідчить, що у зазначених ситуаціях встановлення договірних зв'язків відповідна посадова особа органу державної влади в преамбулі договору вказує, що вона діє на основі займаною посади, обсяг повноважень якої визначено у законі. Цей факт свідчить про те, що ця особа як представник держави уповноважена діяти відповідно до конституційного принципу: дозволено лише те, що дозволено, в іншому випадку її дії є незаконними (недійсними). На це повинен звертати увагу контрагент договору, який встановлює договірні зв'язки із органом державної влади. Отже, такі договори порушують публічний порядок і їх слід визнавати (відповідно до ст.228 ЦК України [1]) нікчемними.

Зацікавленими в цій ситуації особами є держава, в особі своїх центральних органів влади та прокурорських органів. При цьому факт визнання цих договорів нікчемними не свідчить про виключність і перевагу інтересів держави над інтересами інших учасників цивільних відносин (контрагентів за договорами). У цивільному законодавстві типовим є визнання договорів нікчемними, які вчинено особою за межами її цивільної дієздатності (наприклад, правочин, вчинений малолітньою особою за межами її цивільної дієздатності – ст.221 ЦК України [1]; правочин, вчинений недієздатною фізичною особою – ст.226 ЦК України [1] та інші). Механізм визнання незаконними (недійсними) дій органів державної

влади внаслідок перевищення ними своїх повноважень спостерігається в недоговірних правовідносинах (наприклад, у ст.1173 ЦК України [1], коли акт певного органу державної влади щодо передачі державного майна у власність третіх осіб визнається незаконним із поверненням отриманого державного майна назад у державну власність).

У питанні змісту майнових наслідків визнання позастатутного договору юридичної особи публічного права недійсним пропонується також використовувати диференційований підхід. У випадку, коли договір вчинено з метою, яка завідомо суперечить публічним інтересам, то за наявності наміру в обох сторін – у разі виконання зобов'язання обома сторонами – в доход держави стягується все одержане ними за цим зобов'язанням майно. У разі виконання зобов'язання однією стороною, з другої сторони стягується в доход держави все одержане нею, а також все належне з неї першій стороні на відшкодування одержаного. У разі наявності наміру лише у однієї із сторін усе одержане нею повинно бути повернено другій стороні, а одержане останньою або належне їй на відшкодування виконаного стягується в дохід держави. У разі визнання недійсним договірного зобов'язання у зв'язку із порушенням інтересів юридичної особи публічного права, кожна із сторін такого договору повинна повернути другій стороні все одержане за зобов'язанням, а за неможливості повернути одержане в натурі – відшкодувати його вартість грошима.

Зацікавлені у визнанні недійсним позастатутного договору особи (юридична особа публічного права або держава) мають право вимоги до особи, яка безпосередньо порушила надані повноваження з представництва про відшкодування шкоди, що завдані їм у зв'язку із вчиненням цього договору (відповідно до п.4 ст.92 ЦК України [1] та ч.2 ст.232 ЦК України [1]). У випадку встановлення умислу на укладення позастатутного договору зі сторони представника юридичної особи публічного права при добросовісності її контрагента, слід закріпити правило про відшкодування

юридичною особою публічного права (з можливістю субсидіарної відповідальності держави) виниклих у контрагента розірванням цього договору збитків з подальшим регресом до винної особи (її цивільно-правова відповідальність). Крім цього, відповідну особу, яка перевищила при здійсненні правочину свої повноваження слід залучати до дисциплінарної або адміністративної або кримінальної відповідальності.

Таким чином, зазначається про неможливість застосування поширеної у ряді держав доктрини *ultra vires* в діяльності вітчизняних юридичних осіб приватного права і про часткове застосування її положень в діяльності юридичних осіб публічного права. Щодо цього, пропонується доповнити положення ст.91 ЦК України [1] окремим пунктом про те, що юридичні особи публічного права можуть мати ті цивільні права та обов'язки, які відповідають цілям діяльності цих осіб, закріплені законодавством та установчими документами. У положення ЦК України, де містяться норми права щодо недійсності правочину слід внести пропозиції про оспорюваність позастатутних правочинів, вчинених юридичними особами публічного права та про окреслені в цій статті правові наслідки таких правочинів. Така схема видається найбільш гармонійною щодо здійснення рівноправного захисту прав та інтересів учасників цивільних відносин.

У перспективі вбачається необхідність у подальшому проведенні досліджень щодо окреслення правового статусу суб'єктів публічного права у цивільних відносинах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., № 435-IV // ВВР України. – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.
2. Бюджетний кодекс України : від 21.06.2001 р., № 2542-III // ВВР України. – 2001. – № 37–38. – Ст. 189.
3. Роз'яснення Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з визнанням угод

недійсними» : від 12.03.1999 р., № 02-5/111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.arbitr.gov.ua/documents/02-5_225_1999-04-02.html.

4. Кулагин М. И. Избранные труды по акционерному и торговому праву / М. И. Кулагин // Избранные труды по акционерному и торговому праву. [2-е изд., испр.]. – М. : Статут, 2004. – 363 с.

5. Кох Х. Международное частное право и сравнительное правоведение / Х. Кох, У. Магнус, П. Винклер фон Моренфельс ; пер. с нем. Ю. М. Юмашева. – М. : Междунар. отношения, 2003. – 480 с.

6. Гражданский кодекс Российской Федерации / принят Государственной Думой 21.10.1994 г., № 51-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://narod.ru/disk/17639322000/GK-RF1.rtf.html>.

7. Гражданский кодекс Республики Беларусь / принят Палатой представителей 28.10.1998 г., № 218-3. Одобрен Советом Республики 19.11.1998 г. // Ведомости Национального собрания Республики Беларусь. – 1999 г. – № 7–9. – Ст. 101 [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.pravo.by/webnpa/ext.asp?rn=hk9800218>.

8. Чигир В. Ф. Гражданский кодекс Республики Беларусь и пути его совершенствования / В. Ф. Чигир // Эволюция гражданского законодательства: проблемы теории и практики : материалы международной науч.-практ. конф. (29–30 квітня 2004 р., м. Харків). – К. : Академія правових наук України, НДІ приватного права і підприємництва, НДІ інтелектуальної власності, НЮАУ ім. Ярослава Мудрого, 2004. – С. 701–703.

9. First Council Directive 68/151/EEC of 9 March 1968 on co-ordination of safeguards which, for the protection of the interests of members and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, with a view to making such safeguards equivalent throughout the Community [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=C ELEX:31968L0151:en:NOT>.

10. Мозолин В. П. Корпорации, монополии и право в США / В. П. Мозолин. – М., 1966. – 369 с.

11. Цивільне право України. Книга перша / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 735 с.

12. Закон України «Про оборону України» : від 06.12.1991 р., № 1932-XII // ВВР України. – 1992. – № 10. – Ст. 113.

13. Закон України «Про Збройні Сили України» : від 06.12.1991 р., № 1934-XII // ВВР України. – 1992. – № 9. – Ст. 108.

14. Постанова Кабінету Міністрів України та Національного Банку України «Про впровадження казначейської системи виконання державного бюджету» : від 14.01.1997 р., № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1035.72.1>.

15. Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» : від 21.09.1999 р., № 1075-XIV // ВВР України. – 1999. – № 48. – Ст. 407.

16. Конституція України : від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

17. Цивільний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К. : Істина. – 928 с. [автор глави – Довгерт А. С.].

18. Кантор Н. Цели и принципы создания юридических лиц публично-правовыми образованиями / Н. Кантор // Хозяйство и право. – 2004. – № 5. – С. 36–43.

19. Господарський кодекс України : від 16.01.2003 р., № 436-IV // ВВР України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – Ст. 144.

20. Закон України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» : від 21.09.1999 р., № 1076-XIV // ВВР України. – 1999. – № 48. – Ст. 408.

21. Перелік видів господарської діяльності, здійснення якої дозволяється військовим частинам Збройних Сил / затв. Постановою Кабінету Міністрів України : від 25.07.2000 р., № 1171 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/spart41/inx41419.htm>.

22. Перелік платних послуг, які можуть надаватися в державних та комунальних закладах охорони здоров'я, вищих медичних навчальних закладах та науково-дослідних установах / затв. Постановою Кабінету Мініс-

трів України : від 17.09.1996 р., № 1138. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1138-96-%EF>.

Иванов С. О. Доктрина Ultra vires в діяльності юридичних осіб публічного права / С. О. Иванов // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 303–310 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11icoopp.pdf>

Досліджена правова природа наслідків вчинення юридичними особами публічного права правочинів поза обсягом наданих на їх вчинення повноважень. Щодо цього проведений аналіз досвіду вирішення цього питання у зарубіжних країнах, зокрема, через розгляд суті існуючої доктрини Ultra vires та можливості застосування її положень в діяльності вітчизняних юридичних осіб.

Иванов С.А. Доктрина Ultra vires в деятельности юридических лиц публичного права

Исследована правовая природа последствий совершения юридическими лицами публичного права сделок, выходящих за границы предоставленных на их совершения полномочий. В рамках этого проведен анализ опыта разрешения данного вопроса в иностранных государствах, в частности, через рассмотрения сущности действующей доктрины Ultra vires и возможности применения ее положений в деятельности украинских юридических лиц.

Ivanov S.O. Doctrine Ultra Vires in the Activity of Legal Individuals of Public Law

The article is devoted to the research of the legal nature of consequences of making by legal individuals of public law of the agreements exceeding the authority given for its making. The analyses of experience of this problem solving in foreign countries in particular through the essence of existing doctrine Ultra vires and the possibility of application of its norms in the activity of native legal individuals.